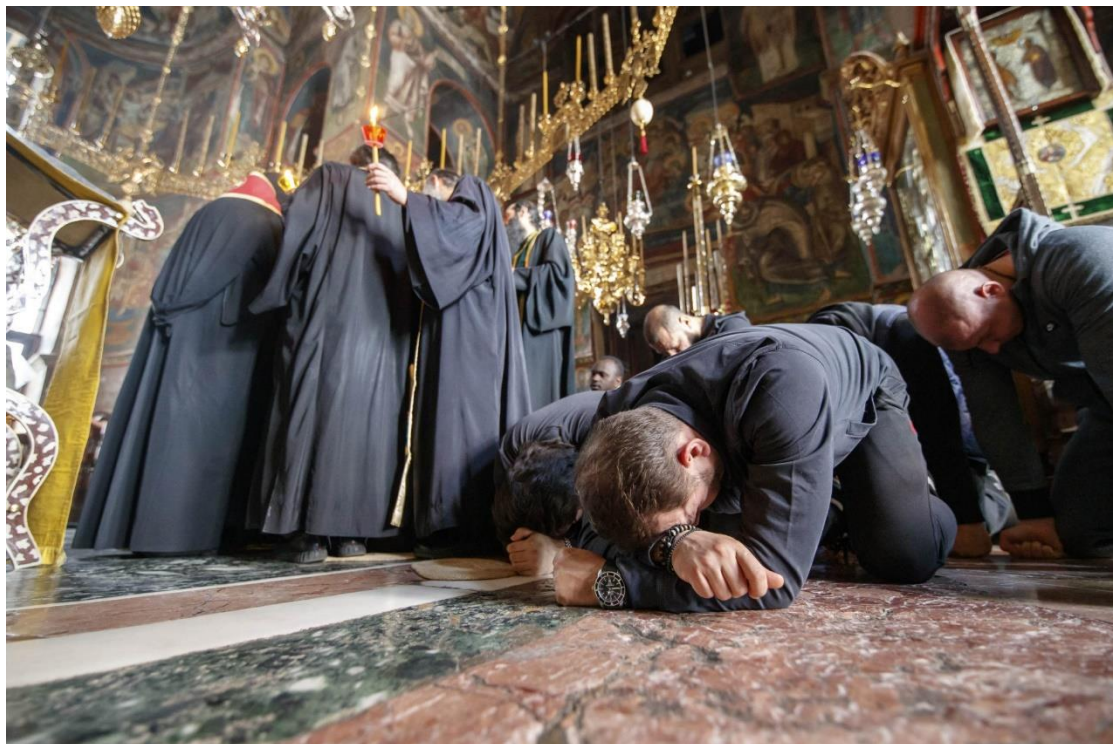

Πνευματικότητα του Αγίου Όρους: Μετάνοια και Υπακοή.

Γράφει ο Παναγιώτης Αναγνώστης, Πτυχιούχος – Msc Θεολογίας.

Μετάνοια.

Η αναγνώριση της αμαρτωλότητός μας, ο πόνος επειδή πικράναμε τον Θεό, η απόφαση για μια αλλαγή και η καταφυγή στην εξομολόγηση, αποτελούν την απαρχή της σωτηρίας μας. Ο Τίμιος Πρόδρομος και ο ίδιος ο Κύριος άρχισαν το κήρυγμά τους καλώντας σε μετάνοια. Κανείς δεν μπορεί να σωθεί, αν δεν μετανοήσει.

Μόνο με τη μετάνοια ένας μεγάλος ληστής «λήστεψε» ακόμη και τον παράδεισο[1]. Σύμφωνα με τον Ιωάννη τον Σιναΐτη (στον ε΄ λόγο του στην Κλίμακα «περί μετανοίας»), μετάνοια σημαίνει ανανέωση του βαπτίσματος και συμφωνία με τον Θεό για νέα ζωή. Επίσης, σημαίνει μόνιμο αποκλεισμό κάθε σωματικής παρηγορίας, σκέψη αυτοκατάκρισης, θεληματική υπομονή όλων των θλιβερών πραγμάτων, αμεριμνησία για όλα τα άλλα και μέριμνα για τη σωτηρία του εαυτού μας[2]. Κατά τον ίδιο πάλι, η μετάνοια δύναται να επαναφέρει τον μετανοούντα σε μεγαλύτερη καθαρότητα και από αυτή της προ της αμαρτίας κατάσταση[3]. Κατά τον

Όσιο Παΐσιο πάλι, η μετάνοια έχει πάρα πολύ δύναμη και διαδραματίζει καθοριστικό λόγο στην πνευματική ζωή του ανθρώπου:

«Πα πα πα, τι δύναμη έχει η μετάνοια! Απορροφά την θεία Χάρη. Έναν λογισμό ταπεινό να φέρει στο νου του ο άνθρωπος, σώθηκε. Έναν λογισμό υπερήφανο να φέρει, αν δεν μετανοήσει και τον βρει ο θάνατος, πάει, χάθηκε. Βέβαια, ο ταπεινός λογισμός πρέπει να συνοδεύεται και από τον εσωτερικό αναστεναγμό, την εσωτερική συντριβή».[4]

Έτσι, εάν όλοι οι χριστιανοί πρέπει να εφαρμόζουν τον λόγο του Χριστού «μετανοείτε· ήγγικε γάρ ή βασιλεία τῶν οὐρανῶν»,^[5] τότε οι μοναχοί πρέπει ακόμη περισσότερο να διακρίνονται σε αυτήν την αρετή^[6], καθώς η μετάνοια (η οποία θα επιφέρει την ταπείνωση) είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της πνευματικής ζωής.

Υπακοή.

Στον «Χαρακτήρα του Μοναχισμού» παρακολουθήσαμε κάποιες ενδεικτικές διδασκαλίες των Πατέρων της Εκκλησίας σχετικά με την υπακοή. Την υπακοή την άσκησαν και την ασκούν σε πρακτικό επίπεδο όλοι οι αγιορείτες μοναχοί καθώς αποτελεί ένα από τα τρία αξιώματα του μοναχισμού (υπενθ.: παρθενία και ακτημοσύνη τα άλλα δύο). Υπήρξαν όμως κάποιες μορφές που άσκησαν την υπακοή προς τον γέροντά τους και τον πνευματικό τους σε υπερθετικό βαθμό, ταπεινώνοντας τον εαυτό τους σε σημείο αξιοθαύμαστο για τα ανθρώπινα δεδομένα, έχοντας ως πρότυπό τους την υπακοή του Χριστού προς τον Θεό Πατέρα, ενώ για κάποιους αγιορείτες η υπακοή ήταν αυτονόητη σε οποιοδήποτε αίτημα του γέροντά τους, όσο «παράλογο» ή «παράξενο»^[7] και αν φαίνεται και θέτει σε δοκιμασία τη λογική των κοσμικών ανθρώπων.

Τέτοιες μορφές της σύγχρονης εποχής είναι ο **Γέροντας Εφραίμ ο Κατουνακιώτης** (κατά τον βιογράφο του, τον Γέροντα Ιωσήφ τον Βατοπαιδινό, θα έπρεπε να ονομάζεται «Εφραίμ ο υποτακτικός^[8]»), ο οποίος παρέμεινε στην υπακοή του γέροντά του, του πατρός Νικηφόρου επί σαράντα έτη (1933-1973), παρότι ήταν αγράμματος και ιδιαίτερα απότομος και θυμώδης και ουσιαστικά δεν του προσέφερε κάτι για την πνευματική του οικοδομή^[9]. Επιπλέον σε ηλικία 86 ετών εκάρη μοναχός και ο κατά σάρκα πατέρας του με αποτέλεσμα να αυξηθεί το μαρτύριο του

Γέροντα Εφραίμ, καθώς είχε να υπηρετεί υπέργηρους γέροντες με τις ιδιοτροπίες αλλά και τις ασθένειες που φέρει αυτή η ηλικία[10].

Η μαθητεία του όμως στον γέροντα Ιωσήφ τον Ησυχαστή, τον ενδυνάμωσε πνευματικά και τον στήριξε στον αγώνα της υπακοής με αποτέλεσμα να φτάσει σε μεγάλα ύψη και να γίνει ένας από τους καθηγητές της υπακοής. Για να αποδώσει καλύτερα τη δύναμη της υπακοής εξιστορούσε γεγονότα της καθημερινότητάς του ως υποτακτικού[11], ενώ κάποιες από τις χαρακτηριστικές νοουθεσίες του ήταν οι εξής: «Επί δεκάδες χρόνια [...] ουδέποτε γνώρισα μοναχό που έφυγε από την υπακοή του για να πάει δήθεν σε καλύτερο μέρος, να προκόψει[12]», «Όταν αναπαύεις τον Γέροντα θα έρθεις σε τέτοια ηρεμία που και συ ο ίδιος θα απορείς[13]», «χωρίς την ευλογία του Γέροντα μην κάνετε ούτε βήμα [...] όταν παίρνεις ευλογία πήγαινε στη σελήνη, γίνε αστροναύτης γιατί σε σκεπάζει η ευχή...[14]», «ο Γέροντας έχει θέση ορατού Θεού. Ότι λέγει ο Γέροντας είναι όπως το στόμα του Θεού. Ως τύπο Θεού να έχεις τον Γέροντα. [...] Λύπησες τον Γέροντά σου; Λύπησες τον Θεό[15]», «Η υπακοή θα τα φέρει όλα. Η υπακοή θα φέρει τη Χάρη. Όλα τα πάθη σιγά σιγά θεραπεύονται με την υπακοή. Ούτε η ιεροσύνη σώζει, ούτε η νηστεία, ούτε η άσκηση σώζει. Μόνη η υπακοή. Η υπακοή κάνει θαύματα. Η υπακοή είναι ταπείνωση. Αυτή θα φέρει όλα τα χαρίσματα...[16]».

Η υπακοή αυτή δεν περιορίζεται μόνο στον Γέροντα αλλά και στην Εκκλησία, καθώς όπως περιγράφει κατά την περίοδο που είχε προκύψει το ζήτημα του παλαιού και νέου ημερολογίου και ενώ είχε προσχωρήσει στους λεγόμενους «ζηλωτές», ένα κάλυμμα τον εμπόδιζε να βλέπει τη Θεία Χάρη κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας να καθαγιάζει τα τίμια δώρα σε σώμα και αίμα του Χριστού, μέχρις ότου επανήλθε στη ζώσα Εκκλησία και αποκαταστάθηκε η όραση της Χάριτος[17].

Αντίστοιχα, σε μεγάλα μέτρα υπακοής με τον Γέροντα Εφραίμ τον Κατουνακιώτη έφτασε και ο Γέροντας Δανιήλ Κατουνακιώτης (ο ιδρυτής της καλύβης των Κατουνακίων[18]), ο οποίος σαν δόκιμος μοναχός του ανατέθηκε το διακόνημα να υπηρετεί έναν ηλικιωμένο (άνω των 85 ετών) μοναχό, τον πατέρα Σάββα με τις ιδιοτροπίες που φέρει αυτή η ηλικία, καθώς πολλές φορές χωρίς να υπάρχει αιτία μάλωνε τον νεαρό τότε Δημήτριο (μετέπειτα μοναχό Δανιήλ)[19]. Στη συνέχεια, ανατέθηκε στον μοναχό Δημήτριο υπηρεσία σε άλλο κάθισμα στο οποία έμεναν δυο Βούλγαροι μοναχοί, αρκετά αυστηροί και ιδιαιτέρως επιτιμητικοί[20].

Όπως φαίνεται από την εξέλιξη του βίου των δύο αυτών ανδρών, η υπακοή είναι ικανή να δώσει στον μοναχό υψηλά πνευματικά χαρίσματα καθώς και οι δύο μελλοντικά πλαισιώθηκαν από συνοδεία μοναχών, που διέκριναν ότι έχουν να ωφεληθούν πνευματικά κοντά τους, έγιναν πνευματικοί πατέρες πολλών ανθρώπων εντός και εκτός Αγίου Όρους, ενώ το Άγιο Πνεύμα τους έδωσε τα χαρίσματα της διάκρισης και της διορατικότητας προς όφελος των μοναχών και των πιστών, χαρίσματα τα οποία θα εξετάσουμε στη συνέχεια.

Παραπομπές:

[1] Η Μετάνοια (Αγίου Κυρίλλου Ιεροσολύμων), φυλλάδιο «Φωνή των Πατέρων», Ιερά Μονή Παρακλήτου, Ωρωπός Αττικής 2010, σελ. 2.

[2] Ο.π., Ιωάννου Σιναΐτου, Κλίμαξ, (μτφ. Ιγνατίου Αρχιμ.), σ. 118-119.

[3] Ο.π., Μωυσή μοναχού Αγιορείτη, Η εύλαλη σιωπή, σ. 66.

[4] Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, Λόγοι Γ' – Πνευματικός Αγώνας, Ιερόν Ησυχαστήριον «Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2008, σ. 160.

[5] Μτ. 3,2.

[6] Ιεροθέου Βλάχου (Μητρ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου), Ο Ορθόδοξος μοναχισμός ως προφητική αποστολική και μαρτυρική ζωή, Ιερά Μονή Γενεθλίου της Θεοτόκου (Πελαγίας), Λεβαδειά 2002, σ. 78-79.

[7] Ένα τέτοιο περιστατικό συναντούμε στον βίο του αγιορείτη Ισαάκ του Διονυσιάτη στην σειρά «Σύγχρονες αγιορείτικες μορφές». Σύμφωνα με αυτό ο Ηγούμενος της Μονής Διονυσίου ο παπά Ιάκωβος ο Λακεδαιμόνιος (1869-1874) κατά την περίοδο που ήταν δόκιμος μοναχός ο Ισαάκ ο Διονυσιάτης (Ιωάννης το κοσμικό του όνομα) τον ρώτησε: «Αν θα σου πω π.χ. να πέσεις από το παράθυρο κάτω σε τούτα τα βράχια και τη θάλασσα θα το κάνεις;» και ο Ιωάννης απάντησε: «Προθυμότατα γέροντα, θα πέσω. Μόνο έχε την έγνοια να προλάβεις να με πιάσεις από τα πόδια!», Χερουβείμ (Αρχιμ.), Σύγχρονες αγιορείτικες μορφές, Ισαάκ Διονυσιάτης, Εκδόσεις Ιεράς Μονής Παρακλήτου, Ωρωπός Αττικής 1995, σ. 27-28.

[8] Ιωσήφ Βατοπαιδινού, Ο χαρισματούχος υποτακτικός Γέροντας Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 2001, σελ. 26.

[9] Ο.π., Ιωσήφ Βατοπαιδινού, Ο χαρισματούχος υποτακτικός Γέροντας Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, σελ. 30.

[10] Ο.π., Ιωσήφ Βατοπαιδινού, Ο χαρισματούχος υποτακτικός Γέροντας Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, σελ. 38.

[11] Ιδιαίτερως γλαφυρά παρουσιάζεται η δύναμη της υπακοής στην παρακάτω ιστορία που εξιστόρησε ο ίδιος και καταγράφηκε από τον Γέροντα Ιωσήφ τον Βατοπαιδινό: «Ο Γέροντας μου, ο παπά Νικηφόρος, δεν ήταν από τους σπουδαίους καλογήρους. Και όμως είδα μεγάλα πράγματα στην υπακοή. Παρήγγειλα διάφορα καρποφόρα δέντρα χωρίς τη συγκατάθεσή του. Κανένα δεν φύτρωσε, παρόλη την προσπάθεια και τις περιποιήσεις μου. Επιχείρησα και δεύτερη φορά, [...] χωρίς την έγκρισή του. Ούτε αυτά ευδοκίμησαν. Και τρίτη φορά προσπάθησα. Με μέμφονταν ο Γέροντας ότι άσκοπα ταλαιπωρούμαι. Πράγματι απέτυχα. [...] Όταν φυτέψαμε με τον Γέροντα μια μουριά κάθε χρόνο τρώγαμε καρπούς. Ότι φύτεψα που δεν ήταν σύμφωνο με το

πνεύμα του Γέροντος δεν πρόκοψε, γιατί αυτό που έκανα ήταν θέλημα. Όταν βιάζετε τον Γέροντα σε κάτι, [...] αντιγράφετε το πνεύμα του Ιούδα.», Ο.π., Ιωσήφ Βατοπαιδινού, Ο χαρισματούχος υποτακτικός Γέροντας Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, σελ. 76.

[12] Ο.π., Ιωσήφ Βατοπαιδινού, Ο χαρισματούχος υποτακτικός Γέροντας Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, σελ. 64.

[13] Ο.π., Ιωσήφ Βατοπαιδινού, Ο χαρισματούχος υποτακτικός Γέροντας Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, σελ. 73.

[14] Ο.π., Ιωσήφ Βατοπαιδινού, Ο χαρισματούχος υποτακτικός Γέροντας Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, σελ. 80.

[15] Ο.π., Ιωσήφ Βατοπαιδινού, Ο χαρισματούχος υποτακτικός Γέροντας Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, σελ. 83.

[16] Ο.π., Ιωσήφ Βατοπαιδινού, Ο χαρισματούχος υποτακτικός Γέροντας Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, σελ. 97.

[17] Ο.π., Ιωσήφ Βατοπαιδινού, Ο χαρισματούχος υποτακτικός Γέροντας Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, σελ. 109.

[18] Ο.π., Χερουβείμ (Αρχιμ.), Σύγχρονες αγιορείτικες μορφές, Δανιήλ Κατουνακιώτης, σ. 5.

[19] Χαρακτηριστικά περιγράφεται η ιστορία κατά την οποία ο δόκιμος Δημήτριος ενώ είχε φροντίσει με ιδιαίτερη επιμέλεια το εκκλησάκι του Καθίσματός και είχε πλύνει και είχε κάνει τα μάρμαρα να λάμπουν, ο γέρο-Σάββας έβγαλε από την τσέπη του ένα λευκό μαντήλι, σκούπισε το πάτωμα και με τη σκόνη που μαζεύτηκε βρήκε αφορμή να ταπεινώσει τον δόκιμο ως προς την άσκηση των καθηκόντων του, θεωρώντας την πλημμελή. Ο.π., Χερουβείμ (Αρχιμ.), Σύγχρονες αγιορείτικες μορφές, Δανιήλ Κατουνακιώτης, σ. 19.

[20] Ο.π., Χερουβείμ (Αρχιμ.), Σύγχρονες αγιορείτικες μορφές, Δανιήλ Κατουνακιώτης, σ. 19-20.